

13. Про освіту : Закон від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Офіційний вісник України*.

14. Конвенція про права осіб з інвалідністю : конвенція ООН від 13.12.2006. *Офіційний вісник України*.

15. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels, 2015. ISBN: 978-9-08-168672-3.

16. Redecker C. European framework for the digital competence of educators : DigCompEdu / Punie Y. (editor). Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. ISBN 978-92-79-73494-6.

17. Anderson R., Landy B., Sanchez V. Trauma-Informed Pedagogy in Higher Education: Considerations for the Future of Research and Practice. *Journal of Trauma Studies in Education*, 2023. No. 2. С. 125–140.

18. A guide for ensuring inclusion and equity in education. Paris : UNESCO, 2017. 46 с. ISBN 978-92-3-100222-9.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-53>

**ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА В ІНКЛЮЗИВНОМУ
ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПСИХІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ
СОЦІАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Співак Ярослав Олегович

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри практичної психології,
Донбаський державний педагогічний університет
м. Слов'янськ, Україна*

Співак Людмила Анатоліївна

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології,
Донбаський державний педагогічний університет
м. Слов'янськ, Україна*

Коротка Валерія Вікторівна

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
3 курсу ОП «Практична психологія»,
Донбаський державний педагогічний університет
м. Слов'янськ, Україна*

Інклюзивне освітнє середовище у сучасному науковому розумінні постає як складна відкрита соціально-педагогічна система, функціонування якої детермінується багатовекторною взаємодією соціальних, психологічних та інституційних чинників. У цьому контексті психологічна підтримка виступає інтегративним механізмом забезпечення цілісності функціонування освітнього простору, спрямованим на підтримання психічного благополуччя особистості та оптимізацію процесів її соціалізації [3, с. 58].

Теоретичне осмислення психологічної підтримки в інклюзивній освіті передбачає її інтерпретацію як багаторівневої системи, що функціонує на перетині індивідуального, міжособистісного та соціального рівнів. Такий підхід дозволяє розглядати підтримку не лише як сукупність окремих психологічних інтервенцій, а як системний процес, інтегрований у структуру освітнього середовища. У цьому аспекті важливим є положення про те, що ефективність психологічної підтримки визначається не лише індивідуальними характеристиками дитини, а й особливостями соціального контексту її розвитку [1, с. 134].

З позицій сучасного наукового знання інклюзивна освіта розглядається як процес забезпечення повноцінної участі всіх здобувачів освіти в навчальному та соціальному житті закладу освіти. У працях підкреслюється, що інклюзія передбачає трансформацію освітнього середовища відповідно до потреб усіх його учасників, що актуалізує роль психологічної підтримки як механізму забезпечення цієї трансформації [6, с. 37].

Психологічна підтримка як системне явище характеризується багатовимірністю та охоплює когнітивний, емоційний і поведінковий рівні функціонування особистості. На когнітивному рівні вона спрямована на формування адекватних уявлень про себе та навколишній світ; на емоційному – на стабілізацію психоемоційного стану; на поведінковому – на розвиток адаптивних форм поведінки. Така багаторівневість забезпечує комплексний характер впливу та сприяє гармонізації розвитку особистості. Умови соціальної нестабільності, зокрема воєнного стану, істотно ускладнюють процес функціонування інклюзивного освітнього середовища, зумовлюючи підвищення рівня психоемоційного напруження серед його учасників. У цьому контексті психологічна підтримка набуває рис кризового втручання, спрямованого на мінімізацію наслідків психотравматичного досвіду. Як зазначає , травматичний досвід призводить до дезінтеграції психічних процесів та порушення базового відчуття безпеки, що вимагає спеціалізованих форм психологічної допомоги [7, с. 75].

У зв'язку з цим важливого значення набуває впровадження травма-інформованого підходу в освітнє середовище, який передбачає створення умов психологічної безпеки, підтримки та передбачуваності. Такий підхід орієнтований на врахування досвіду травматизації та спрямований на запобігання повторній травматизації особистості.

Суттєвим компонентом психологічної підтримки є формування резильєнтності як здатності особистості до ефективного функціонування в умовах стресу. У наукових дослідженнях резильєнтність розглядається як результат взаємодії індивідуальних ресурсів та підтримуючого соціального середовища, що забезпечує здатність до відновлення після кризових подій [8, с. 21]. У цьому контексті психологічна підтримка має бути спрямована на розвиток адаптивних ресурсів особистості та формування її психологічної стійкості.

Структурно психологічна підтримка в інклюзивному освітньому середовищі реалізується через систему взаємопов'язаних компонентів, серед яких виокремлюються діагностичний, корекційно-розвитковий, консультативний та просвітницький. Діагностичний компонент забезпечує виявлення особливостей психічного розвитку; корекційно-розвитковий – спрямований на оптимізацію психічних процесів; консультативний – передбачає надання допомоги педагогам і батькам; просвітницький – орієнтований на формування інклюзивної культури [2, с. 76].

Міждисциплінарний характер психологічної підтримки визначає необхідність інтеграції різних професійних підходів до вирішення проблем інклюзивної освіти. У цьому контексті важливою є координація діяльності психологів, педагогів, соціальних працівників та інших фахівців, що забезпечує системність і цілісність підтримки.

Окремого розгляду потребує вплив цифровізації на організацію психологічної підтримки. Використання цифрових технологій розширює можливості доступу до психологічних послуг, проте водночас ускладнює процес встановлення емоційного контакту та обмежує можливості глибокої психодіагностики. Це зумовлює необхідність пошуку нових форм і методів роботи, адаптованих до умов дистанційної взаємодії.

Аналіз сучасного стану інклюзивної освіти дозволяє констатувати наявність низки системних обмежень, які впливають на ефективність психологічної підтримки. До них належать недостатній рівень кадрового забезпечення, обмеженість ресурсів, а також нерівномірність доступу до психологічних послуг у різних регіонах [4, с. 31].

Важливим чинником підвищення ефективності психологічної підтримки є формування інклюзивної культури, яка передбачає

прийняття різноманітності, розвиток толерантності та встановлення партнерських взаємин між усіма суб'єктами освітнього процесу. Така культура виступає основою для створення сприятливого психологічного клімату в освітньому середовищі.

Отже, психологічна підтримка в інклюзивному освітньому середовищі постає як складний системний феномен, що виконує функцію стабілізації та розвитку особистості в умовах соціальної нестабільності. Її ефективність визначається здатністю освітньої системи інтегрувати різні підходи до підтримки та адаптуватися до викликів сучасного соціального простору.

Література:

1. Берегова М. І. Інклюзивне освітнє середовище: теорія і практика. Харків, 2025. 240 с.
2. Іваненко О. П. Психологія освіти в умовах соціальних трансформацій. Львів, 2023. 210 с.
3. Кравченко Є. В. Психологічна підтримка в інклюзивній освіті: сучасні підходи. Київ : КУБГ. 2025. 298 с.
4. Міністерство освіти і науки України. Освіта України в умовах воєнного стану : аналітичний звіт. Київ, 2024. 72 с.
5. Національна академія педагогічних наук України. Освітній процес в умовах кризи : аналітичний огляд. Київ, 2023. 110 с.
6. Ainscow M. Promoting Inclusion and Equity in Education. London : Routledge, 2021. 180 p.
7. Herman J. L. Trauma and Recovery. New York : Basic Books, 2022. 326 p.
8. Masten A. S. Ordinary Magic: Resilience in Development. New York : Guilford Press, 2021. 370 p.